

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Хмельницького
національного університету

Сергій МАТЮХ

Наказ від 05.07.23 № 24

ПОЛОЖЕННЯ

ПРО ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ТА ДОКТОРА НАУК У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

УХВАЛЕНО:

Вченою радою Хмельницького
національного університету
(Перша редакція)
Протокол від 25.06.2015 № 11

УХВАЛЕНО ЗМІНИ:

Рішення Вченої ради ХНУ
протокол від 31.01.2020 № 7
Рішення Вченої ради ХНУ
протокол від 24.02.2022 № 13
Рішення Вченої ради ХНУ
протокол від 30.06.2022 № 18
Рішення Вченої ради ХНУ
протокол від 29.06.2023 № 14

Хмельницький

ЗМІСТ

	С.
1 Загальні положення	3
2 Порядок та умови вступу до аспірантури та докторантури	4
3 Організація освітнього процесу з підготовки доктора філософії за освітньо-науковою програмою	9
4 Організація підготовки доктора наук за науковою програмою	14
5 Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук	15
6 Права і обов'язки аспірантів та докторантів	17
7 Прикінцеві положення	20

1 Загальні положення

1.1 Положення про підготовку здобувачів наукового ступеня доктора філософії та доктора наук у Хмельницькому національному університеті (далі – Положення) розроблене відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту» (зі змінами), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (зі змінами), постанов Кабінету Міністрів України (далі – Кабмін України) від 23.03.2016 № 261 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (в редакції постанови Кабміну України від 19.05.2023 № 502) та від 12.01.2022 № 44 «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», наказів Міністерства освіти і науки України, Статуту Хмельницького національного університету, положень «Про організацію освітнього процесу у ХНУ» та «Про атестацію здобувачів вищої освіти у ХНУ» і визначає порядок підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти та наукового ступеня доктора наук у Хмельницькому національному університеті (далі – Університет, ХНУ).

1.2 Структурним підрозділом Університету, що здійснює організаційне забезпечення підготовки здобувачів наукових ступенів доктора філософії та доктора наук, є відділ аспірантури та докторантури, який у своїй діяльності керується Законами України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», відповідними постановами Кабміну України, наказами МОН України, рішеннями Вченої ради університету, наказами ректора, Положенням про відділ аспірантури та докторантури і цим Положенням.

1.3 Організаційне та науково-методичне забезпечення діяльності відділу аспірантури та докторантури здійснюють Вчена рада університету та Науково-технічна рада університету. Відділ аспірантури та докторантури координує і контролює діяльність структурних підрозділів (кафедр), які здійснюють підготовку здобувачів наукових ступенів доктора філософії та доктора наук.

1.4 Проведення освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за освітньо-науковими програмами (ОМП) передбачає набуття здобувачами освітньо-наукового ступеня доктора філософії здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної / дослідницько-інноваційної діяльності і здійснюється на підставі отриманої Університетом ліцензії. До загального ліцензованого обсягу зараховуються особи, які здобувають ступінь вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою. Підготовка докторів наук може здійснюватися Університетом без отримання ліцензії.

1.5 Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється:

- в аспірантурі Університету заочною (денною) або заочною формою здобуття вищої освіти, при цьому за державним (регіональним) замовленням – виключно в аспірантурі заочною (денною) формою;

- поза аспірантурою в Університеті.

Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук здійснюється:

- в докторантурі закладу за очною (денною) формою підготовки;
- шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту.

1.6 Підготовка осіб в аспірантурі та докторантурі здійснюється:

- за рахунок видатків державного бюджету у державних закладах (державне замовлення) та за рахунок видатків місцевих бюджетів у комунальних закладах (регіональне замовлення);

- за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб (на умовах контракту, зокрема за кошти грантів, які отримав заклад на проведення наукових досліджень, за якими передбачається підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії або здобувачів наукового ступеня доктора наук).

Для врегулювання відносин між здобувачем та Університетом укладається договір за формою, затвердженою Кабміном України.

1.7 Іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, особи, яким надано статус біженця в Україні, особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту, та особи, яким надано статус закордонного українця і які перебувають в Україні на законних підставах, мають право на здобуття вищої освіти на рівні з громадянами України. Здобуття вищої освіти зазначеними категоріями осіб за кошти державного бюджету здійснюється в межах квот, визначених Кабміном України.

Підготовка іноземців та осіб без громадянства в аспірантурі здійснюється:

- на підставі міжнародних договорів, укладених між Університетом та закладами освіти (науковими установами) інших країн про міжнародну академічну мобільність;
- за рахунок коштів юридичних і фізичних осіб (на умовах контракту).

1.8 Усі особи, які здобувають вищу освіту в Університеті, мають рівні права та обов'язки.

1.9 Нормативний строк підготовки здобувача освітнього ступеня доктора філософії в аспірантурі незалежно від форми навчання (очна (денна), заочна) становить чотири роки, а підготовки доктора наук у докторантурі – два роки. Строк підготовки здобувача відповідного освітнього ступеня включає проведення наукових досліджень згідно з індивідуальним планом наукової роботи за темою дисертації упродовж усього періоду реалізації освітньо-наукової (наукової) програми підготовки здобувача вищої освіти в аспірантурі (докторантурі), а також заплановані строки попередньої експертизи та захисту дисертації відповідно у разовій або постійно діючій спеціалізованій вченій раді.

2 Порядок та умови вступу до аспірантури та докторантури

2.1 План прийому до аспірантури / докторантури Університету за рахунок видатків державного бюджету щорічно розробляє відділ аспірантури та докторантури на основі перспективного плану підготовки кадрів вищої кваліфікації та щорічних заявок завідувачів кафедр, які він узагальнює і до 25 грудня подає до Міністерства освіти і науки України для затвердження.

2.2 Вступ осіб на навчання до аспірантури та докторантури Університету здійснюється на конкурсній основі відповідно до Правил прийому до Хмельницького національного університету (далі – Правила прийому), які розробляються щорічно на основі Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти України, затверджених Міністерством освіти і науки України. Правила прийому затверджуються Вченою радою університету та в установлені строки оприлюднюються на офіційному вебсайті Університету (<https://khmnu.edu.ua/>). Прийом на навчання іноземців та осіб без громадянства проводиться лише на акредитовані освітньо-наукові програми.

Наведення у правилах прийому переліку акредитованих та неакредитованих освітньо-наукових програм є обов'язковим.

2.3 Правила прийому діють впродовж відповідного календарного року і визначають:

- порядок, перелік і строки подання документів для вступу до аспірантури та докторантури Університету;
- зміст, форму і строки вступних випробувань для конкурсного відбору вступників до аспірантури та докторантури за кожною освітньо-науковою (науковою) програмою / спеціальністю / галуззю знань.

2.4 До аспірантури на конкурсній основі приймають осіб, які здобули вищу освіту ступеня магістра (спеціаліста). До вступних випробувань допускають осіб, які вчасно подали усі необхідні для вступу документи згідно із Правилами прийому. Приймальна комісія може відмовити особі у допуску до проходження вступних випробувань до аспірантури виключно у зв'язку із неподанням в установлені строки документів, визначених Правилами прийому, основними з яких є:

- заява вступника;
- копія диплома магістра (спеціаліста) із зазначенням здобутої спеціальності (кваліфікації);
- документ про визнання особи органами медико-соціальної експертизи особою з інвалідністю (за потреби).

Особа, яка подає для вступу до закладу для підготовки в аспірантурі диплом, що є еквівалентним диплому магістра і виданий іноземним закладом вищої освіти, проходить вступні випробування нарівні з іншими особами. Визнання диплома, виданого іноземним закладом вищої освіти, здійснюється відповідно до законодавства протягом чотирьох місяців після зарахування вступника.

Повний перелік документів, обов'язкових для допуску до вступних випробувань, наведений у Правилах прийому.

2.5 Прийом на навчання для здобуття ступеня доктора філософії здійснюється за результатами вступних випробувань, які складаються з:

- вступного іспиту зі спеціальності або спеціальностей для міждисциплінарної програми (в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з певної спеціальності);
- вступного іспиту з іноземної мови (англійської, німецької або французької) в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Вступник, який підтвердив свій рівень знання, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL або International English Language Testing System, або

сертифікатом Cambridge English Language Assessment, звільняється від складення вступного іспиту з іноземної мови. Під час визначення результатів конкурсу зазначені сертифікати порівнюються до результатів вступного випробування з іноземної мови з найвищим балом;

- інших форм вступних випробувань (іспити, співбесіди, презентації дослідницьких пропозицій чи досягнень).

Вступні випробування для осіб з особливими освітніми потребами проводяться з урахуванням особливих освітніх потреб, зазначених у заяві вступника, та рекомендацій медико-соціальної експертизи.

Особам, які вступають до аспірантури на освітньо-наукову програму з іншої галузі знань (спеціальності) ніж та, яка зазначена в їхньому дипломі магістра (спеціаліста), можуть бути призначені додаткові вступні випробування.

Результати вступних випробувань до аспірантури дійсні для вступу до Університету протягом одного календарного року.

2.6 Вступні випробування до аспірантури проводять предметні комісії у складі трьох–п'яти осіб, призначених наказом ректора Університету. До складу предметних комісій включають докторів наук та докторів філософії, які проводять наукові дослідження за відповідною спеціальністю та відповідають за виконання відповідної освітньо-наукової програми.

До складу предметних комісій можуть бути залучені також представники інших закладів вищої освіти (наукових установ), з якими Університетом укладено договори про ведення спільної наукової діяльності та / або про спільне керівництво дослідженнями аспірантів, та / або про спільне виконання освітньо-наукової програми, або з якими здійснюється підготовка докторів філософії за спільною освітньо-науковою програмою, узгодженою між Університетом і науковою установою, а також за програмами академічної мобільності.

До складу предметної комісії з іноземної мови можуть включати також осіб, які не мають наукового ступеня і вченого звання, але вільно володіють відповідною іноземною мовою і за рішенням Вченої ради можуть кваліфіковано оцінити рівень знання відповідної мови вступником.

2.7 За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури Приймальна комісія Університету приймає рішення щодо кожного вступника за процедурою, визначеною Правилами прийому.

Наказ ректора про зарахування до Університету для підготовки в аспірантурі, прийнятий на підставі рішення приймальної комісії, оприлюднюється в установленому порядку. Відповідна інформація вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

2.8 Аспірантові протягом *місяця* з дати наказу ректора Університету про зарахування призначається науковий керівник з числа наукових або науково-педагогічних працівників закладу, які мають науковий ступінь та відповідну наукову кваліфікацію. Тема дисертаційної роботи аспіранта після обговорення кафедрою та вченою радою відповідного факультету, затверджуються Вченою радою університету *не пізніше* двох місяців з дня зарахування.

Вчений, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове консультування (керівництво) не більше п'яти здобувачів, у тому числі не більше трьох здобувачів наукового ступеня доктора наук. Вчений, який є доктором філософії (кандидатом наук), може здійснювати одночасне наукове керівництво не більше трьох здобувачів ступеня доктора філософії.

Науковий керівник здійснює наукове керівництво за науковою роботою аспіранта над дисертацією, проведенням його власного наукового дослідження, надає консультації щодо змісту і методології наукових досліджень аспіранта, контролює виконання індивідуального плану наукової роботи і відповідає перед вченою радою закладу за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного аспіранта науковому керівникові щороку відводиться 50 академічних годин навантаження у межах норм часу *наукової* роботи.

За певних умов рішенням Вченої ради аспірантові може бути призначено два наукових керівники з відповідним розподілом годин навчального навантаження та обов'язків між ними.

З метою забезпечення ефективної підготовки здобувача Вчена рада університету може змінити наукового керівника у разі:

- припинення ним трудової діяльності на наукових або науково-педагогічних посадах;
- неспроможності виконувати свої повноваження за станом здоров'я або його смерті;
- невиконання своїх обов'язків, визначених цим Положенням;
- відмови надавати висновок за результатами наукового керівництва;
- прийняття в установленому порядку рішення про позбавлення права участі в підготовці та/або атестації наукових кадрів;
- притягнення до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності відповідно до законодавства;
- спільного бажання наукового керівника і здобувача;
- в інших випадках, передбачених законодавством.

2.9 Початок аудиторних занять з освітньої складової ОНП, строки поточних атестацій аспіранта, які проводять кафедра (січень, червень) і вчена рада факультету (червень), визначаються навчальним планом та графіком навчального процесу.

2.10 До *докторантури* приймають осіб, які мають ступінь доктора філософії (кандидата наук), наукові здобутки та опубліковані праці з обраної спеціальності (зокрема, не менше половини наукових публікацій за темою дисертації в міжнародних реферованих журналах, індексованих в наукометричних базах, згідно з вимогами до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені) і які мають наукові результати, що потребують завершення або оформлення у вигляді дисертації, монографії чи наукової доповіді за сукупністю статей.

2.11 Для вступу до докторантури вступник не менше ніж за два місяці до вступу подає на відповідну кафедру, розгорнуту пропозицію, в якій міститься план дослідницької роботи та / або інформація про обсяг наукової роботи, необхідної для

підготовки результатів проведених досліджень до захисту. Протягом місяця з дня надходження документів від усіх вступників кафедра заслуховує їх наукові доповіді і шляхом голосування визначає можливість зарахування кожного вступника до докторантури та подає висновки на розгляд Вченої ради університету. У разі позитивного висновку відповідна кафедра надає пропозицію щодо призначення наукового консультанта з числа штатних науково-педагогічних або наукових працівників Університету, з дотриманням таких вимог:

1) наявність у особи:

- документа про присудження ступеня доктора наук з відповідної галузі науки та/або наукової спеціальності або присвоєння вченого звання професора за відповідною кафедрою (науковою спеціальністю);

- наукових публікацій з відповідної наукової спеціальності, серед яких не менше трьох публікацій за останні п'ять років, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus. До однієї публікації, проіндексованої у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, прирівнюється дві публікації за останні три роки у виданнях, що включені до категорії "Б" Переліку наукових фахових видань України, або одна одноосібна монографія (дві колективні монографії) з наявністю трьох рецензентів і рекомендацією вченої ради закладу, виданих за останні п'ять років;

2) участь особи у:

підготовці наукових кадрів, що підтверджується виданим здобувачеві документом про присудження відповідного наукового ступеня;

атестації наукових кадрів як опонента (офіційного опонента) або члена відповідної спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради), або члена експертної ради з питань атестації наукових кадрів.

2.12 Перелік та строк подання документів, необхідних для вступу до докторантури, визначають Правила прийому. Цей перелік, зокрема має включати:

- письмову характеристику наукової діяльності вступника, складену доктором наук, який є штатним науково-педагогічним або науковим працівником Університету, із згодою бути науковим консультантом в разі вступу особи до докторантури;

- копію диплома доктора філософії або кандидата наук.

Якщо громадянин України здобув науковий ступінь в іноземному закладі вищої освіти, додатково подається копія свідоцтва про визнання документа про науковий ступінь.

Якщо вступник є іноземцем, Університет проводить процедуру визнання наукового ступеня, здобутого ним в його або іншій державі, протягом двох місяців після зарахування до цього закладу для підготовки в докторантурі.

2.13 Вчена рада університету в *місячний* строк розглядає висновки кафедри щодо кожного вступника і приймає рішення про його зарахування до докторантури та відповідно до наданої характеристики наукової діяльності вступника призначає докторанту наукового консультанта з урахуванням вимог, визначених у п. 2.11. Рішення Вченої ради затверджує ректор наказом по Університету.

На здійснення наукового консультування роботою над дисертацією одного докторанта науковому консультанту щороку відводиться 50 академічних годин навантаження у межах норм часу *наукової* роботи.

2.14 Докторанти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, в якому визначаються зміст завдань, строки їх виконання та обсяг наукових робіт. Індивідуальний план наукової роботи погоджується докторантом з його науковим консультантом та затверджується Вченою радою університету протягом *двох місяців* з дня зарахування здобувача до закладу для підготовки в докторантурі.

Індивідуальний план наукової роботи є обов'язковим до виконання докторантом і використовується для оцінювання успішності та своєчасності виконання запланованої наукової роботи. Невиконання індивідуального плану наукової роботи, зокрема порушення строків його виконання без поважних причин, порушення умов договору або порушення академічної доброчесності, є підставою для ухвалення Вченою радою університету рішення про відрахування докторанта.

2.15 Особам, зарахованим до аспірантури чи докторантури за державним замовленням, стипендія призначається з дня їхнього зарахування, а тим, які навчаються в аспірантурі або в докторантурі за кошти фізичних / юридичних осіб, – відповідно до умов договору.

2.16 Особи, які поступили на навчання до аспірантури або докторантури за рахунок видатків державного бюджету, у десятиденний термін після зарахування подають до відділу аспірантури та докторантури трудову книжку (за наявності) із записом про звільнення з останнього місця роботи у зв'язку зі вступом до аспірантури (докторантури) на очну (денну) форму навчання.

2.17 Особа, яка раніше навчалася в аспірантурі чи докторантурі за державним (регіональним) замовленням і не захистила кваліфікаційну роботу або була відрахована з неї достроково за вчинення протиправних дій або невиконання індивідуального плану, має право на повторний вступ до аспірантури чи докторантури за державним (регіональним) замовленням лише за умови відшкодування коштів, витрачених на її підготовку, у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку.

3 Організація освітнього процесу з підготовки доктора філософії за освітньо-науковою програмою

3.1 Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі.

3.1.1 Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється в аспірантурі Університету за освітньо-науковими програмами (далі – освітня програма) і навчальними планами згідно із ліцензією. Освітні програми, за якими здійснюється підготовка докторів філософії на різних факультетах Університету, затверджуються Вченою радою університету, вводяться у дію наказом ректора і розміщуються на вебсайті Університету (<https://khmnu.edu.ua/>), розділ «Нормативні документи», рубрика «Освітні програми».

3.1.2 Освітня програма підготовки доктора філософії спрямована на досягнення 8-го рівня Національної рамки кваліфікацій та повинна містити інформацію про перелік та обсяг освітніх компонентів у кредитах ЄКТС, їх послідовність, форми організації освітнього процесу, види та обсяг навчальних занять, графік освітнього процесу, форми поточного і підсумкового контролю і передбачати набуття аспірантом загальних та спеціальних компетентностей відповідно до вимог стандарту вищої освіти спеціальності, а саме:

- здобуття глибинних знань зі спеціальності, за якою аспірант проводить дослідження, зокрема: засвоєння основних концепцій та розуміння теоретичних і практичних проблем; історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю; оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;

- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами / складання пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності;

- здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі, визначеному стандартом вищої освіти.

3.1.3 Освітня програма підготовки доктора філософії розробляється проектною групою, створеною наказом ректора, і має дві складових – освітню та наукову. Обсяг освітньої складової визначається стандартом вищої освіти відповідної спеціальності (далі – Стандарт), знаходиться в межах 30–60 кредитів ЄКТС (пункт 6 статті 5 Закону України «Про вищу освіту») і складається з обов’язкової і вибіркової частин. Обов’язкова частина має забезпечувати повноцінну підготовку аспірантів до дослідницької та викладацької діяльності у закладі вищої освіти. Вибіркова частина ОП має передбачати не менше як 25 відсотків кредитів ЄКТС від встановленого обсягу освітньої складової для вільного вибору аспірантом навчальних дисциплін із Каталогу вибіркового дисциплін (вебсайт Університету, сторінка «Навчання») (<https://isu1.khmnmu.edu.ua/isu/pub/students/selsubjects.php>), запропонованих кафедрами для формування вибіркової частини індивідуального навчального плану аспіранта (індивідуальної траєкторії навчання). Детальніше у «Методичних рекомендаціях до розроблення освітніх програм підготовки фахівців різних рівнів вищої освіти в Університеті» (Модульне середовище для навчання (<https://msn.khmnmu.edu.ua/>), сторінка навчально-методичного відділу) та у «Положенні про порядок реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір навчальних дисциплін» (вебсайт Університету (<https://khmnmu.edu.ua/>), розділ – «Нормативні документи», рубрика – «Положення», сторінка – «Положення про організацію освітньої діяльності».

3.1.4 Проектна група, виходячи з п. 3.1.2, визначає зміст освітньої програми у вигляді переліку освітніх компонентів, які мають забезпечити формування означених Стандартом загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, досягнення здобувачем освіти програмних результатів навчання з певної спеціальності для цього рівня вищої освіти і надати здобувачеві можливість сформуванню індивідуальну траєкторію навчання.

3.1.5 Освітня програма має періодично переглядатися та оновлюватися відповідно до пропозицій стейкхолдерів та потреб ринку праці і пройти процедуру акредитаційної експертизи відповідно до «Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», затвердженого наказом МОНУ від 11.07.2019 № 977.

3.1.6 Освітня програма є основою для розроблення навчального плану підготовки доктора філософії, робочих програм навчальних дисциплін, сілабуса та інших документів Університету з організаційного та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу здобувачів вищої освіти відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у ХНУ» (вебсайт Університету (<https://khnmu.edu.ua/>), розділ «Нормативні документи», рубрика – «Положення», сторінка – «Положення про організацію освітньої діяльності»).

3.1.7 Навчальний план підготовки доктора філософії відповідно до освітньої програми складається також із освітньої і наукової складових (додаток А). Освітня складова, у свою чергу – із обов'язкової і вибіркової частин. Обов'язкова частина містить інформацію про перелік та обсяг у кредитах ЄКТС (годинах) обов'язкових освітніх компонентів, послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Максимальний обсяг обов'язкової частини освітньої складової може сягати 75 відсотків від її загального обсягу, визначеного Стандартом. Зміст навчальних дисциплін має забезпечити формування компетентностей і виконання нормативного змісту підготовки аспіранта, сформульованого у термінах результатів навчання.

3.1.8 Освітня програма та навчальний план є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану (для реалізації освітньої складової ОНП) та індивідуального плану наукової роботи (для реалізації наукової складової ОНП), які погоджуються з науковим керівником, що затверджуються Вченою радою Університету *не пізніше* двох місяців з дня зарахування особи до аспірантури.

3.1.9 Індивідуальний навчальний план аспіранта містить перелік обов'язкових навчальних дисциплін, що визначають нормативний зміст освіти, визначений Стандартом і освітньою програмою, види семестрового контролю, проходження педагогічної (викладацької) практики, а для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії – дисципліни за його власним вибором в обсязі, що становить не менше як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, визначених відповідним Стандартом для освітньої складової ОНП. При цьому аспірант має право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти і пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження, за погодженням із Гарантом освітньої програми, науковим

керівником та деканом відповідного факультету у порядку, визначеному положеннями «Про порядок реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір навчальних дисциплін у ХНУ» та «Про індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти ХНУ» (вебсайт Університету (<https://khmnu.edu.ua/>), розділ «Нормативні документи», рубрика – «Положення», сторінка – «Положення про організацію освітньої діяльності»).

3.1.10 При формуванні графіку та плану навчального процесу рекомендується: вивчення дисциплін освітньої складової планувати впродовж першого–другого років навчання; формування вибіркової частини – з першого семестру.

Усі аспіранти Університету незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, поточних атестацій, передбачених освітньою програмою, навчальним планом та індивідуальним навчальним планом, в т. ч. в онлайн режимі та у формі відео зв'язку.

3.1.11 Аспірант, який підтвердив рівень знання іноземної мови, зокрема англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні C1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право:

- на зарахування у повному обсязі кредитів ЄКТС, передбачених освітньою програмою (навчальним планом) підготовки доктора філософії, для навчальної дисципліни мовної підготовки;

- на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням із науковим керівником).

3.1.12 Засвоєння аспірантом навчальних дисциплін освітньої складової може відбуватися як на базі Університету, так і на базі інших закладів вищої освіти (наукових установ) в рамках реалізації права аспіранта на академічну мобільність.

3.1.13 Університет має право прийняти рішення про визнання і зарахування результатів навчання, набутих аспірантом в інших закладах вищої освіти (наукових установах), у т.ч. за програмами академічної мобільності, неформальною/інформальною формами навчання, і зарахувати їх як обов'язкові або вибіркові навчальні дисципліни, передбачені освітньою програмою підготовки доктора філософії.

3.1.14 Наукова складова освітньої програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в певній галузі знань або на межі кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань відповідної галузі (галузей) та оприлюднені у відповідних публікаціях.

3.1.15 За умови виконання індивідуального навчального плану, індивідуального плану наукової роботи у навчальному році та позитивних результатів поточної атестації за поданням вченої ради факультету наказом ректора переводять аспіранта на наступний рік навчання.

Невиконання індивідуального навчального плану, зокрема порушення строків його виконання без поважних причин, передбачених законодавством, порушення умов договору або академічної доброчесності є підставою для ухвалення закладом рішення про відрахування аспіранта.

3.1.16 Аспіранти можуть бути переведені до іншого закладу вищої освіти, у тому числі якщо Університет не має акредитованої освітньо-наукової програми із спеціальності, за якою навчається здобувач, або в межах Університету:

- на навчання за державним або регіональним замовленням, якщо вони навчаються в Університеті за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб;
- на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, якщо вони навчаються в Університеті за державним або регіональним замовленням;
- на підготовку за акредитованою освітньо-науковою програмою з іншої спеціальності, що є реалізацією їх права обирати види, напрями і засоби наукової і науково-технічної діяльності відповідно до своїх інтересів, творчих можливостей та загальнолюдських цінностей.

3.1.17 Аспіранти, підготовка яких здійснювалася за рахунок коштів державного бюджету, у разі переведення до іншого закладу користуються пріоритетним правом на місця державного (регіонального) замовлення за умови наявності вакантних місць. У разі відсутності таких місць аспіранти за їх згодою можуть бути переведені на навчання за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб.

3.1.18 Переведення аспірантів здійснюється в межах ліцензованого обсягу Університету. Переведення аспірантів на першому році навчання **забороняється**.

3.1.19 Якщо Університет не отримав сертифіката про акредитацію освітньо-наукової програми з певної спеціальності або в Університеті закінчився строк дії сертифіката про акредитацію такої програми, переведення здобувачів до іншого закладу, в якому відповідна освітньо-наукова програма акредитована, здійснюється відповідно до законодавства.

3.2 Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії *поза аспірантурою*

3.2.1 Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії в Університеті поза аспірантурою.

Особа подає до Університету заяву про підготовку з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою. Якщо диплом особи, що є еквівалентним диплому магістра, виданий іноземним закладом вищої освіти, подання зазначеної заяви можливе після визнання її диплома відповідно до законодавства.

3.2.2. Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою передбачає повне та успішне виконання відповідної освітньої програми та навчального плану підготовки доктора філософії згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної / дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією науко-

вої та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне / практичне значення, та захистити дисертацію у разовій спеціалізованій вченій раді.

3.2.3 Правила та процедура зарахування здобувача вищої освіти до аспірантури затверджуються Вченою радою університету і визначають перелік і строки подачі документів та прийнятих висновків відповідної кафедри і вченої ради факультету. Вчена рада університету розглядає висновки кафедри та вченої ради факультету і приймає рішення щодо зарахування цієї особи до аспірантури Університету, після чого відповідним наказом ректора Університету призначається науковий керівник з числа наукових або науково-педагогічних працівників Університету з науковим ступенем згідно з вимогами цього Положення. Відповідна інформація вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

3.2.4 Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою передбачає виконання відповідної освітньо-наукової програми зазначеного закладу згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) та публічний захист дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді. Отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації та атестація здобувача здійснюються відповідно до цього Положення та інших чинних нормативних документів.

3.2.5 Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти осіб, які прикріплені до аспірантури Університету для реалізації свого права на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою, а також їх наукове керівництво здійснюється за кошти Університету і триває чотири роки.

3.2.6 Особи, які прикріплені для здобуття вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою, мають усі права і обов'язки, визначені цим Положенням.

3.2.7 Невиконання індивідуального навчального плану, зокрема порушення строків його виконання без поважних причин, передбачених законодавством, порушення умов договору або академічної доброчесності є підставою для ухвалення Вченою радою університету рішення про відрахування здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою з Університету.

3.2.8 У разі звільнення з роботи здобувача ступеня доктора філософії поза аспірантурою Університет вживає заходів до відрахування такої особи з підготовки за певною освітньою програмою. Особа може продовжити підготовку поза аспірантурою у закладі, до якого вона прийнята на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника (за основним місцем роботи), із зарахуванням їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою в Університеті.

4 Організація підготовки доктора наук за науковою програмою

4.1 *Доктор наук* – це науковий ступінь, що здобувається особою на основі ступеня доктора філософії (кандидата наук) за науковою спеціальністю та передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження

методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, що забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані у наукових виданнях.

4.2 **Докторант** – вчений, який проходить підготовку в докторантурі Університету для здобуття наукового ступеня доктора наук. Особа має право вступити до докторантури Університету для завершення роботи над науковими дослідженнями та оформлення їх результатів / для підготовки публікацій до захисту для здобуття ступеня доктора наук.

4.3 Протягом строку перебування в докторантурі докторант має подати до постійно діючої спеціалізованої вченої ради результати своїх наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або наукової доповіді за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується МОН України.

Докторант звітує про виконання індивідуального плану **наукової** роботи на Вченій раді університету в кінці навчального року.

4.4 Здобувач ступеня доктора наук у дисертації (монографії, науковій доповіді за сукупністю статей) повинен представити узагальнення проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення.

Перебування в докторантурі не є обов'язковою умовою для подання наукових досягнень до спеціалізованої вченої ради та подальшого їх публічного захисту для здобуття ступеня доктора наук.

5 Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук

5.1 **Атестація** здобувача **наукового** ступеня – комплекс послідовних експертних дій щодо **оцінювання** наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача, встановлення рівня набуття здобувачем теоретичних знань, умінь, навичок та відповідних компетентностей з метою державного визнання рівня наукової кваліфікації здобувача шляхом присудження йому наукового ступеня.

Дисертація здобувача ступеня доктора філософії – кваліфікаційна наукова робота, яка виконана здобувачем ступеня доктора філософії особисто, містить наукові результати проведених ним досліджень та подана з метою присудження йому ступеня доктора філософії. Дисертація подається до захисту у вигляді спеціально підготовленого, оформленого відповідно до вимог рукопису.

5.2 Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант повинен виконати освітню і наукову складові освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також

провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, опублікувати наукові публікації за темою дисертації, підготувати дисертацію та пройти процедуру атестації разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

Стан підготовки дисертації здобувача до захисту визначається науковим керівником (або консенсусним рішенням двох керівників).

5.3 Не пізніше ніж **протягом дев'яти місяців** до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою здобувач:

1) має отримати довідку про виконання ОНП і висновок наукового керівника (керівників) з оцінкою його роботи у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану;

2) звертається до відділу аспірантури та докторантури із письмовою заявою на ім'я ректора університету, щодо отримання **висновку** про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

До заяви **додаються**:

- дисертація в друкованому вигляді та електронній формі;
- наукові публікації (або їх копії), в яких висвітлено наукові результати дисертації;
- довідка про виконання освітньо-наукової програми;
- висновок наукового керівника (керівників).

5.4 Для надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **не пізніше** ніж через місяць з дня надходження заяви, кафедра, на якій здійснюється підготовка здобувача, на своєму засіданні організовує проведення публічної презентації здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення.

5.5 Впродовж **двох тижнів** з дня проведення презентації здобувачеві надається **висновок** про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Результати обговорення та проведення презентації відображаються у висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, який підписує головуючий на засіданні кафедри.

5.6 За наявності позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувач звертається до Вченої ради університету з письмовою заявою про утворення разової спеціалізованої вченої ради не пізніше ніж протягом **двох тижнів** з дня отримання зазначеного висновку.

5.7 Підготовка в аспірантурі завершується отриманням диплома доктора філософії після публічного захисту дисертації в разовій спеціалізованій вченій раді. Утворення разової спеціалізованої вченої ради та присудження нею здобувачеві ступеня доктора філософії здійснюється відповідно до законодавства, що регулює присудження ступеня доктора філософії (детальніше у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради ХНУ : <https://nauka.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2-2-327.pdf>).

5.8 Особа, яка була відрахована із закладу у зв'язку із завершенням навчання за відповідною освітньо-науковою програмою без захисту дисертації, може вступити

до закладу повторно. Здобувачі, які були відраховані із закладу до завершення навчання за відповідною освітньо-науковою програмою, можуть бути поновлені на навчання у цьому закладі в межах ліцензованого обсягу.

5.9 Особа, яка раніше проходила підготовку в аспірантурі за державним (регіональним) замовленням, може повторно вступити до закладу для підготовки в аспірантурі за державним (регіональним) замовленням лише за умови відшкодування коштів, витрачених на її підготовку, відповідно до законодавства.

5.10 Присудження наукового ступеня **доктора наук** здійснюється відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» утвореною в Університеті спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту дисертації (або наукової доповіді – у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях), вимоги до якої затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності.

5.11 **За відсутності** в Університеті спеціалізованої вченої ради з певної спеціальності, атестацію докторанта може здійснювати постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності іншого закладу вищої освіти (наукової установи) за заявою докторанта та клопотанням Університету.

5.12 До захисту наукового ступеня доктора наук допускаються дисертації у вигляді підготовленого рукопису або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей, виконані здобувачем наукового ступеня самостійно. Університет забезпечує трансляцію захисту дисертацій здобувачів наукового ступеня доктора наук у режимі реального часу на своїх офіційних вебсайтах.

5.13 Дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, та дисертації (або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та / або міжнародних рецензованих фахових виданнях) осіб, які здобувають ступінь доктора наук, а також відгуки опонентів оприлюднюються на офіційному вебсайті Університету згідно із чинним законодавством.

5.14 Виявлення академічного плагіату у **захищеній** дисертації (науковій доповіді) є підставою для скасування рішення відповідної спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома. Науковий керівник (консультант) позбавляється права участі у підготовці та/або атестації здобувачів ступеня доктора філософії та консультуванні та/або атестації здобувачів ступеня доктора наук строком на два роки, голова спеціалізованої вченої ради, в якій відбувся захист цієї дисертації, та опоненти, які надали позитивні висновки на неї, позбавляються права участі в атестації кадрів вищої кваліфікації строком на два роки, а наукова установа чи заклад вищої освіти позбавляється права утворювати спеціалізовану вчену раду за відповідною науковою спеціальністю строком на один рік.

5.15 Скасування рішення відповідної спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти України за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабміном України, та може бути оскаржене відповідно до чинного законодавства.

5.16 Особа, яка має науковий ступінь, може добровільно відмовитися від відповідного наукового ступеня, подавши до Міністерства освіти і науки України (МОН) заяву в довільній формі, засвідчену нотаріально. Протягом десяти робочих днів з дня надходження заяви МОН скасовує рішення відповідної ради та визнає диплом недійсним, про що видається наказ, який розміщується на офіційному вебсайті МОН.

6 Права і обов'язки аспірантів та докторантів

6.1 Аспіранти та докторанти Університету користуються правами здобувачів вищої освіти, визначеними Законом України “Про вищу освіту”. З метою належного проведення наукових досліджень аспіранти і докторанти також **мають право на:**

- вільний доступ до усіх видів відкритої наукової інформації, наявної в університеті, бібліотеках і державних архівах України;

- отримання методичного і змістового наукового консультування щодо власного дослідження від наукового керівника (консультанта), для аспірантів – на чіткий розподіл обов'язків між науковими керівниками у разі призначення вченою радою Університету двох керівників;

- на участь у програмах академічної мобільності, що реалізується відповідно до «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу у ХНУ» (вебсайт Університету (<https://khmnu.edu.ua/>), розділ «Нормативні документи», рубрика – «Положення», сторінка – «Положення про організацію освітньої діяльності»);

- трудову діяльність у позанавчальний час відповідно до законодавства;

- участь у науковій діяльності кафедри, лабораторії;

- переривання навчання з поважних причин (академічну відпустку) з подальшим його продовженням на відповідний термін;

- безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи;

- забезпечення впорядкованим житлом на час навчання за умови оплати вартості користування житлом самим аспірантом або докторантом (для іногородніх);

6.2 Аспіранти і докторанти мають право брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

6.3 Аспірант або докторант у разі дострокового захисту дисертації відраховується з аспірантури або докторантури з дати набрання чинності наказом Університету

про видачу диплома доктора філософії або після набрання чинності наказом МОН про затвердження рішення спеціалізованої вченої ради з присудження наукового ступеня доктора наук та видачу диплома доктора наук відповідно до законодавства з отриманням одноразової виплати в сумі залишку стипендії, передбаченої у бюджеті закладу на відповідний рік підготовки.

6.4 У разі отримання негативного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувач може повторно звернутися до структурного підрозділу закладу не пізніше ніж протягом *шести* місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою з письмовою заявою про отримання такого висновку після доопрацювання дисертації або на поновлення в закладі для завершення виконання відповідної освітньо-наукової програми у разі відрахування.

6.5 Аспіранти та докторанти *зобов'язані*:

- виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені Законом України “Про вищу освіту”;

- виконувати індивідуальний навчальний план та індивідуальний план наукової роботи аспіранта і щорічно відповідно до графіка навчального процесу звітувати про хід його виконання на засіданнях кафедри та вченої ради факультету, а докторантам – про виконання наукового плану на Вченій раді університету;

- дотримуватися принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у відповідній галузі, дотримуватися Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ХНУ;

- у встановлений термін подати до відповідної спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення:

- для аспірантів – у вигляді дисертації;
- для докторантів – у вигляді дисертації, або опублікованої монографії, або за сукупністю опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях статей.

6.6 Покладення Університетом на аспіранта чи докторанта обов'язків, не пов'язаних із виконанням відповідної освітньо-наукової (наукової) програми та підготовкою дисертації (монографії, статей), забороняється.

6.7 Аспірант (докторант) може бути відрахований з Університету за грубе порушення Правил внутрішнього розпорядку ХНУ, за вчинення протиправних дій, а також за невиконання індивідуального плану роботи без поважних причин. Рішення про відрахування аспіранта (докторанта) приймає Вчена рада університету, на підставі цього рішення ректор видає відповідний наказ.

7 Прикінцеві положення

7.1 Це Положення набирає чинності з моменту його затвердження наказом ректора університету на підставі ухвали Вченої ради університету.

7.2 У випадку внесення змін або доповнень до державних нормативно-правових документів, що регламентують питання цього Положення, відповідні

пункти Положення втрачають свою чинність і замість них вносяться необхідні зміни, що затверджуються наказом ректора на підставі ухвали Вченої ради університету або відповідного дорадчого органу.

7.3 Працівникам, допущеним до складання вступних іспитів в аспірантуру з відривом або без відриву від виробництва, для підготовки та складання іспитів надається один раз на рік додаткова оплачувана відпустка з розрахунку 10 календарних днів на кожний іспит (ст. 15 Закону України «Про відпустки»).

7.4 Працівникам, які навчаються без відриву від виробництва в аспірантурі (за заочною формою) та успішно виконують індивідуальний план підготовки, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 30 календарних днів та за їх бажанням протягом чотирьох років навчання – один вільний від роботи день на тиждень з оплатою його в розмірі 50 відсотків середньої заробітної плати працівника.